Masonluğun İlk Yasa Kitabı - 6

Değişiklikler

Eğer Operatif Masonluk döneminin yasaları ve tüzükleri bir yana bırakılacak olursa; Masonluğun özgün temel yasası bu çalışmada tümünün Türkçeye çevirisi verilmiş olan 1723 tarihli kitapta toplanmıştır.

Temel yasa üzerinde, değişik tarihlerde bazı zaman aynı bazı zaman farklı bir masonik otoritenin gerekli görmesi sonucunda birçok değişiklik yapılmıştır.

Bu değişikliklerin nedenleri üç başlık altında toplanabilir. Ayrıntılarına girmeksizin bu nedenle şöyle belirtilebilir:

1. **Dış Etkiler:** Toplum içinde yer alan bazı çevre ve zümrelerin, etkili kurumların -özellikle dinsel kurumların- ve yer yer ya da zaman zaman devlet organlarının bu yasaların bazı yerlerinin ya da bölümlerinin üzerinde birtakım değişiklikler yapılmasını istemeleri hatta bu amaçla baskı uygulamaları.
2. **İç Etkiler:** Temel yasanın bazı maddeleri üzerinde masonlar arasında görüş farklılıkları çıkması ve bunların uyuşmazlık boyutuna varması... Bunun sonucunda ortaya çıkan bölünmelerde, her grubun temel yasayı kendi benimseyişlerine uygun bir şekilde yeniden düzenlemesi.
3. **Çağın Etkileri**: Hangi aşamada olursa olsun, temel yasanın bazı bölüm ve maddelerinin çağın gereksinmelerini karşılayamaması, yetersiz kalması ya da uygulanabilirliklerini yitirmiş fazlalıklarının bulunması, diğer yandan çağın görüş ve anlayışlarıyla gereğince uyumlu olmaması.

Londra Büyük Locası 1725 yılında **İngiltere Büyük Locası** adını aldıktan kısa bir süre sonra, bu etkilerin üçü birden duyulur olmuştu. Masonluğun temel yasası daha onuncu yılına bile varmadan üzerinde birtakım değişiklikler yapılmasının gerektiği anlaşılmıştı. Bu değişikliklerden belki de en önemsiz olanı tarihsel bölümdeki yanlışlıkların ve yanılgılı yorumların giderilmesiydi.

Genel tüzük üzerinde de çok önemli değişiklikler yapılması gerekiyordu; bu değişiklikleri zorlayan nedenlerin başında ise Masonlukta artık **"3. Derece"**nin oluşturulması ve localar ile büyük locanın hızlı gelişimi sonucunda örgütlenme ve yönetim şeklinin daha ayrıntılı kurallara bağlanması gereği geliyordu.

Tüm bunların yanı sıra "yükümlülükler" üzerinde birtakım değişiklikler yapılması konusundaki girişimler asıl sorunu oluşturuyordu.

1735 yılında İngiltere Büyük Locası genel kurulu, temel yasanın yeni baştan gözden geçirilmesini, bu amaçla büyük locanın büyük görevlileri ile onlara katılacak diğer bazı kişilerden oluşacak bir komitenin bu konu üzerinde çalışarak bir rapor hazırlamasını, bu raporun bir sonraki genel kurul toplantısına getirilmesini kararlaştırdı. Ancak sözü edilen komite bu konuda doğru dürüst bir etkinlik gösteremedi. Bunun üzerine İngiltere Büyük Locası'nın o tarihteki büyük üstadı **Lord Weymouth**, temel yasanın yeni baştan hazırlanması için yine James Anderson'u görevlendirdi. Anderson'un yapacağı çalışmaların denetlenmesi için de bir komite kurdu.

1738 Tarihli Değişiklik

Anderson'un temel yasa üzerinde yaptığı ikinci çalışma hayli uzun sürdü. Bunun nedeni, daha önce pek az eleştiriyle karşılaşan Anderson'un, bu kez güçlü bir denetim altında kalışı, sık sık komite üyeleriyle uzlaşmazlığa düşmesi, onları bir türlü ikna edemeyişiydi.

Ortaya çıkan temel yasa taslağı, İngiltere Büyük Locası'nın 1738 yılında yaptığı genel kurul toplantısı gündemine alındı. Uzun tartışmalara neden oldu. Sonunda çoğunluk oyu ile onaylandı.

Temel yasa değişikliği onaylanmıştı ama ne üzerindeki tartışmalar sona ermiş ne de birbirlerinden hayli farklı görüşleri benimseyen masonlar arasında yeterli düzeyde bir uzlaşma sağlanmıştı. Aynı yıl James Anderson'un "Yeni Yasa Kitabı"nı yayımlaması pek fazla bir şey değiştirmedi. Kimileri bu kitabın başlığında Anderson'un adının "yazar" olarak geçmesine tepki göstermekle yetindi; kimileri buna hiç aldırmadı.

1738 tarihli **"Yeni Yasa Kitabı"**nda öncelikle "tarihsel bölüm" epeyce genişletilmiş, âdeta yeni baştan kaleme alınmıştı. James Anderson, bu bölümün sonuna Londra Büyük Locası'nın 1717-1723 döneminde yaptığı genel kurul toplantılarının bir özetini de eklemişti. 1723 tarihli özgün temel yasa kitabının tarihsel bölümündeki apaçık yanlışlardan bazıları giderilmişti ama bu kez âdeta "saçmalık" olarak bile nitelenebilecek yeni yanlışlıklar eklenmişti. Bu yüzden 1738 tarihli yeni yasa kitabı, özellikle 19. yüzyılda ağır eleştirilere uğradı. Örneğin dünya çapında ün kazanmış ünlü İngiliz tarihçi Robert F. Gould (1836-1915), 1738 tarihli yeni yasa kitabını eleştirirken, James Anderson'un bunları kaleme alırken ya büyük locayı alaya almak istediğini ya da artık bunamış olduğunu, böylesine saçmalıkların bir temel yasa kitabında başka hiçbir şekilde yer alamayacağını yazmıştı.

Yeni yasa kitabının "genel tüzük" bölümüne gelince; hazırlanması sırasında bu bölümün asıl ve en önemli tartışmaları açtığı rahatlıkla söylenebilir. Çünkü konuyu pek iyi bilmedikleri için tarihsel bölümün yazımında Anderson'un bir otorite olabileceğini onaylayanlar, onu büyük locanın yönetimine ilişkin tutum ve yaklaşımını uygun bulmuyor, kendi görüş ve eğilimlerinin doğruluğunu ve yararlılığını öncelikli tutuyordu.

Yeni genel tüzüğün hazırlanmasında George Payne tarafından hazırlanmış olup 1723 tarihli temel yasa kitabında yer alan genel tüzüğün çatısı aynen korunmuştu. Kuralların ve yöntemlerin bir bölümü değiştirilmiş, birtakım eklemeler yapılmıştı. Değişikliklerin ve eklenen kuralların bazıları ise ya birer dipnotla ya da önceki korunarak buna değişiklik maddesinin eklenmesi suretiyle gösterilmişti.

Sonunda ortaya karmakarışık ve başı sonu belirsiz bir yeni "genel tüzük" metni çıkmıştı.

*** * ***

Temel yasanın "yükümlülükler" bölümündeki değişikliklerin en önemlisi ise pek doğal olarak "Tanrı ve Din Üzerine" başlığı altındaki ilk yükümlülüktü. Genel görünümü bakımından pek bir şey değiştirilmemiş gibiydi ama önemli anlam farklılıkları getirebilecek eklemeler yapılmıştı. Burada Anderson, bir masonun budala bir tanrıtanımaz olmaması, ne de din ile ilişkisiz bir özgür düşünceci olacağı yargısıyla yetinmemiş, ayrıca bir masonun **"sadık bir Noakit"** olması gerektiğini de eklemişti.

Sözlük anlamı bakımından Noakit (İng: Noachide) "Nuh'un buyruklarına uyan kişi" ya da "Nuh'un izinden yürüyen kişi" anlamına gelir. James Anderson'un, 1723 tarihli temel yasa kitabının da tarihsel bölümünde, Nuh'un üzerinde nasıl özenle durduğu anımsanacak olursa, 1738 tarihli yeni yasa kitabına böyle bir koşul eklemesine pek şaşmamak gerekir.

Nuh, tarihte teolojinin ilk ve özgün kurucusu olarak benimsenmiştir. Nuh'un "Noakit" olarak anılan inançlılarca benimsenen yedi buyruğu vardır:

1. Tüm putları reddedeceksin.
2. Tek "Gerçek Tanrı"ya inanacaksın.
3. Cinayet işlemeyeceksin.
4. Yakın akrabalarınla cinsel ilişkide bulunmayacaksın.
5. Çalmayacaksın.
6. Adil olacaksın.
7. İçinde kan olan et yemeyeceksin.

Anderson'un birinci yükümlülüğe yaptığı bir diğer eklemeyle, özne olarak "bir mason" yerine **"İyi ve Hristiyan bir Mason"** terimi kullanılmıştı. Böylelikle Masonlukta açıkça belirgin bir dinsel nitelik belirlenmiş oluyordu. Nitekim Anderson, Masonluğa karşı yapılan saldırıları yanıtlamak üzere 1733 yılında yayımlamış olduğu bir kitapçıkta da Masonluğun temel yasasının birinci yükümlülüğünün sonunda geçen "tüm insanların üzerinde uyuştukları bir din" sözünün, Hıristiyanlıktan başka bir şey olmadığını savunmuştu.

Aynı yükümlülükte Anderson, "hangi inanç ya da mezhebe ayrılmış olurlarsa olsunlar" sözü yerine de **"dinleri, mezhepleri ve inançları ne olursa olsun"** sözünü getirmişti. Ancak bundan sonra tüm dinlerin "Nuh'un üç yüce buyruğu" (yedi buyruktan ilk üçü) üzerinde görüş birliği içinde olduklarını ekleyerek, konuyu gene Noakitliğe bağlamıştı.

Yeni yasa kitabının din konusundaki tutumu genel tüzükte de görülmekteydi. Burada bir adayın Masonluğa kabul edilebilmesi için sahip olması gereken bireysel nitelikler sayılırken, adayın **"Tanrı'yı ve Kilise'yi seven, azizlere saygıda kusur etmeyen bir kişi"** olması gerektiği üzerinde özenle durulmuştu.

Tanrı'yı ve Kilise'yi sevmek ve azizlere de saygı göstermek, aslında Roma Katolik Kilisesi'nin bir Hristiyan için öngördüğü öncelikli koşullardandır. Böylece, 1738 yılında Masonluğun aforoz edilmesi olayına karşı, âdeta ödün verir bir tutum takınma çabası göstermeye çalışıldığı da söylenebilir.

* * *

Masonluğun 1723 tarihli özgün temel yasası, bir yandan salt operatif nitelikli masonlarca hiç beğenilmezken, diğer yandan da birinci yükümlülüğünde yer alan hayli geniş dinsel tolerans ilkesini henüz içlerine sindiremeyen spekülatif masonlarca da pek benimsenememişti. Hatta o tarihlerde büyük loca genel kurulunun üyesi olmadıkları için temel yasa kitabını ancak yayımından sonra görebilenlerden birçoğu için bunun bir şok etkisi yarattığı bile söylenebilir.

Buna benzer bir etki de bu kez 1738 yılında, Masonlukta tam bir inanç özgürlüğünü, olasıya geniş bir dinsel toleransı savunanların üzerinde olmuştu. Buna karşılık 1738 tarihli yeni yasa kitabı, Masonluğun açık ve belirli bir dinsel niteliğinin de olması gerektiğini savunanların yüreklerini hiç olmazsa biraz serinletmişti.

* * *

Masonluk tarihinde **"Anderson'un Kitabı"**nın yazım serüveni böylelikle sona erdi. Tarih boyunca adından en çok söz edilmiş olan bu ünlü mason artık Sonsuz Doğu'ya göçmüştü. Ne yazık ki 1739 yılındaki cenaze törenine katılan masonlar parmakla sayılabilecek kadar azdı.

Anderson'un ardından 1738 tarihli yeni yasa kitabının gerçekten de 1723 tarihli özgün temel yasa kitabının yerini alıp alamayacağı tartışmaları başladı. Bu tartışmalarda öncelikli konu yine "yükümlülükler" üzerineydi ama yeni yasa kitabının genel tüzüğü, -bu bölümün tüm karmaşıklığına karşın- çağdaş koşullar ve gereksinmeler ile daha uyumlu oluşundan ötürü avantajını koruyordu.

* * *

İngiltere'deki bu gelişim ve değişim, Britanya'ya özgü olarak kalmıştı. Kıta Avrupası'ndaki Masonluğu etkilememişti. Kıta Avrupası'ndaki mason locaları, 1723 tarihli temel yasanın tarihsel bölümünü göz ardı etmiş ama yükümlülükler bölümünü benimsemişti.

Fransa'daki localar, genel tüzük kapsamında yer alan örgütsel ve yönetimsel kuralları ise gerek çağın koşullarına gerekse kendi bünyelerine uyarlamaya girişmişti. Nitekim bundan ötürü James Anderson, 1738 tarihli yeni yasa kitabında Kıta Avrupası'ndaki masonları ağır bir dille suçlamış, «Kendilerine gerçek Masonluğu ve yasalarını armağan etmiş olan Britanyalı kardeşlerine nankörlük ederek karşılık veriyorlar.» demişti.

İngiltere'deki Spekülatif Masonluk, daha 1720'li yıllardaki emekleme döneminde bile kendi içinde bir bölünmeye gebeydi. 1738'den sonra kopmalar ve parçalanmalar başladı. Ancak büyük locadan ayrılanlar kendi başlarına pek tutunamadı ve varlıklarını sürdüremedi. Asıl örgütsel bölünmenin ortaya çıkışı 1751 yılını buldu.

İngiltere'de Masonluk ikiye bölündüğünde, Londra Büyük Locası'nın devamı olan İngiltere Büyük Locası kendi içindeki tüm tutarsızlıklara ve karışıklıklara karşın önceki durumunu korumayı başardı. Bundan böyle bu obediyanstan söz edilirken "İngiltere Yeni Büyük Locası" (İng: Modern Grand Lodge of England), kısaca **Yeniler** (İng: Moderns) denilir oldu.

Buna karşılık 1751 yılında kurulan diğer obediyans "Eski Kuruluşlara Göre İngiltere Büyük Locası" (İng: Grand Lodge of England According to Old Institutions) adını aldı. Bu obediyans da ayrıca "Eski Büyük Loca" (Ing: Antient Grand Lodge), kısaca **Eskiler** (İng: Antients) olarak anıldı.

"Yeniler"in Yaptığı Değişiklikler

Yeniler Büyük Locasının temel yasasını, bir din adamı, tarihçi ve edebiyatçı olan **John Entick** (1703-1773) hazırladı. Entick'in 1754'de sonuçlandırdığı çalışma 1756 yılında yürürlüğe girdi. Böylece "Yeniler", çağın gerekliliklerine uygun birtakım değişikliklerle birlikte, yaklaşık olarak 1723 tarihli özgün temel yasayı benimsedi.

Bu temel yasa üzerinde sonradan yine birtakım değişiklikler yapıldı. Bunların en önemlileri 1767 ve 1784 tarihlerinde yapılanlardı. Özellikle 1784 tarihli son değişiklikte, temel yasanın tarihsel bölümü hayli düzeltildi. James Anderson'un yaptığı saçmalıklar kaldırıldı; yanılgıların çoğu giderildi. Bu kadarıyla yetinilmedi; tarihsel bölümün dinsel dogmalara bağlı vurgulamaları kaldırılıp bunların yerine bilimsel ve akılcı yorumlar getirilmesine çalışıldı.

"Eskiler" ve Ahiman Rezon

Eskiler Büyük Locası, önceleri Anderson'un 1738 tarihli yeni yasa kitabını kullandı. Aslen İrlandalı olan **Laurence Dermott** (1720-1791) 1756 yılında bu obediyansın büyük sekreteri olduğunda, temel yasa kitabı üzerinde yoğun bir çalışmaya girişti. Hazırladığı temel yasa kitabına "Ahiman Rezon" adını verdi.

İbranîce'de **ahim** "kardeşler", **manan** "seçmek", **ratzon** da "yasa" anlamına gelir. Böylelikle **Ahiman Rezon**'un sözlük anlamı "kardeşlerin seçtikleri yasa" olarak benimsenmiştir. Ancak, bir başka etimolojik değerlendirmeye göre Ahiman Rezon, "krallık mimarı" anlamına gelir. 1560 tarihini taşıyan bir eski belgeye dayanılarak yapılan bir yoruma göre ise "sekreter kardeş" demektir. Nitekim bu kitabın kapağında da yazar olarak Laurence Dermott'un adının yanında "sekreter" yazılıdır. Gene İbranîceye dayanan bir başka etimolojik değerlendirme ile Ahiman Rezon'un anlamı, "gerçek ve inanmış bir kardeşin görüşleri" şeklinde çıkarılır. Bir de bu terimin asıl kökeninin İbranîce değil İspanyolca olduğunu ileri süren bir görüş vardır; buna göre sözlük anlamı "tüm ilkelerin toplamı" olarak verilir.

Burada "Ahiman Rezon"un sözlük anlamı üzerinde böylesine uzun boylu duruşumuzun bir gerekçesi vardır: Dünya Masonluğu'nda Amerika Birleşik Devletleri'ndeki loca ve büyük locaların kitlesel gücü hiç de küçümsenemez. 19. yüzyılda özellikle Amerika Birleşik Devletlerindeki obediyansların çoğu, kendi düzenledikleri ve benimseyerek yürürlüğe koydukları temel yasalarını "Ahiman Rezon" olarak anmıştır.

Ahiman Rezon'un Masonluk'taki örgütlenmeye ilişkin ortaya koyduğu önemli ilkelerden biri şöyle özetlenebilir: **"Yeniler,** kendilerinden önce var olan bir sistemi haksızca işgal etmiştir. Masonluk mesleğinin incelikleri üzerine pek az şey bildikleri halde, localarını ve ritüellerini bunların üzerine kurmaya kalkışmışlardır. Bu nedenle kendilerine **Özgür ve Kabul Edilmiş Mason** sıfatını takmaya ne yetkileri ne de hakları vardır. Herhangi bir **Yeni Mason** (İng: Modern Mason), masonik bilgilerinin tümünü bir **Eski Mason**'a (İng: Antient Mason) verebilir ama bir Eski Mason, masonik bilgilerinin tümünü bir Yeni Mason'a vermez; veremez. Dolayısıyla **Eskiler** "evrensel masonlar"dır; **Yeniler**'in ise hiçbir evrenselliği yoktur."

Genel kapsamının görünümü bakımından Ahiman Rezon, 1738 tarihli yeni yasa kitabına benzer. Yasanın en önemli bölümü olan "yükümlülükler"e pek az şey eklenmiş, bunun yanı sıra operatif masonlara özgü olan **Eski Yükümlülükler**'e (İng: Old Charges) özenle yer verilmiştir.

Bu temel yasanın Masonluk üzerindeki en önemli etkisi, yürürlüğe girmesinden sonra locaların kullanmakta oldukları ritüellerin de bu yasanın belirlediği ilkelerle uyumlu bir şekilde yeniden düzenlenmesi olmuştur.

1756 yılındaki ilk yazımından sonra Ahiman Rezon, üç kez değişikliğe uğramıştır: 1764'de, 1778'de ve 1787'de...

Bu değişiklikler sırasında kitabın en önemli yeri olan birinci yükümlülük, son şeklini 1764 basımında şöyle almıştır:

"Bir Mason, ayrıcalığı ile sonsuz Tanrı'ya doğru bir şekilde Tapınmaya olduğu gibi, Kilise'nin ileri gelenlerinin ve pederlerinin, bütün insanların yararlanması için derleyip yayımlamış oldukları tüm o kutsal belgelere de sarsılmaz bir inançla bağlanmak zorundadır. Böylece, Sanatı doğru bir şekilde anlayan kişi, mutsuz bir Özgür Düşüncecinin dinden soyutlanmış yolunda yürümekten kendini alıkoyar; ne de Tanrıtanımazlığın kibirli profesörlerini izlemeye kanar; kör batılın büyük yanılgılarıyla lekelenmez, fakat hangi inancı uygun görürse ona sarılma özgürlüğüne sahip olabilir; yeter ki, her zaman Yaratıcısına gereğince saygı göstersin, ye Dünyanın onur ve dürüstlüğe yaklaşımı uyarınca, Altın Öğretiyi her zaman davranışlarının payandası ya da kuralı haline getirsin ki bunlar, eğer kendi onların yerinde olsaydı, başkalarının ona yapmış olacaklarını tüm insanlara yapmayı gerektirir."

Biraz karışık olmakla birlikte Ahiman Rezon'un birinci yükümlülüğünün 1723 tarihli temel yasanın birinci yükümlülüğüne oranla çok farklı, tümüyle dinsel yaklaşımlı olduğu açıkça bellidir.

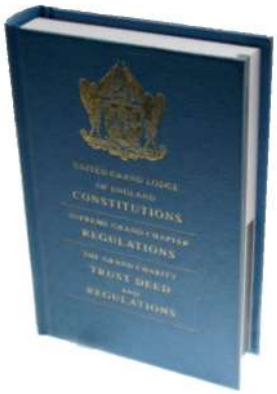
İngiltere Birleşik Büyük Locası'nın Temel Yasası

Britanya'daki Masonluk, yaklaşık 60 yıl süren bölünmüşlük döneminden sonra önceleri yapay ya da zoraki etkenlerle de olsa birlik ve beraberliğini sağladı. 1813 yılında İngiltere Birleşik Büyük Locası kurulduktan kısa bir süre sonra, kuruluş sırasında bağıtlanan protokolün 17. maddesi uyarınca temel yasanın yeni baştan hazırlanmasına girişildi.

Bu amaçla, Masonluk tarihindeki ünlü çehrelerden olan **Peter W. Gilkes**'in (1765-1833) yönetiminde bir komisyon kuruldu. Bu komisyonun hazırladığı tasarı İngiltere Birleşik Büyük Locası'nın 1815 yılındaki genel kurul toplantısının gündemine alındı. Uzun tartışmalardan sonra tasarı kabul edildi ve aynı tarihte yürürlüğe kondu.

İngiltere Birleşik Büyük Locası'nın 1815 tarihli temel yasası, 1723 tarihli özgün temel yasa ile Eskiler'in Ahiman Rezon'u arasında orta yolu bulan bir uzlaşma yasası değildi. Dış görünümü bakımından önceki yasalara benziyordu ama kapsamı bakımından hayli farklıydı. En önemli özelliklerinden biri, artık geçerliliğini tümüyle yitirmiş olan salt operatif nitelikli öğelerin çıkarılması ve Masonluğu bundan böyle **salt spekülâtif** nitelikli olarak kabul etmesiydi.

18. yüzyıl boyunca İngiltere'de düzenlenmiş olan tüm temel yasalar, yalnızca bunları düzenleyen masonik kuruluş ya da Britanya'daki localar ve masonlar için hazırlanmıştı. İngiltere Birleşik Büyük Locası'nın 1815 tarihli temel yasası bu bakımdan da önemli bir farklılık gösteriyordu: Bu temel yasa, sadece Britanya'daki localarca benimsenerek uygulanmak üzere değil, tüm Dünya Masonluğu'nca benimsenerek uyulması ve uygulanması için hazırlanmıştı.

Ancak İngiltere Birleşik Büyük Locası, sonradan ortaya koyduğu örgütsel düzen ilkelerinin dünya çapında benimsenmesi için gösterdiği yaygın ve oldukça başarılı girişimlerine karşın, 1815 tarihli temel yasanın da olduğu gibi kabul edilmesi üzerinde diretmedi. Dolayısıyla 19. ve 20. yüzyıllarda birçok mason obediyansı, İngiltere Birleşik Büyük Locası'nın Dünya Masonluğu'nda "ana büyük loca" olduğunu kabul etti ve böylece **AngloSakson Masonluğu** topluluğunun bir öğesi oldu. Bununla birlikte, aralarında 1723 tarihli özgün temel yasaya bağlı kalmayı sürdürenler vardı.

Kimileri de Ahiman Rezon'u temel yasa olarak kabul etmişti ve bunu değiştirmedi. Amerika Birleşik Devletleri'ndeki büyük localar başta olmak üzere birçok obediyans kendilerine göre birer temel yasa düzenledi.

* * *

Önceki temel yasalarda olduğu gibi İngiltere Birleşik Büyük Locası'nın temel yasasının da en önemli bölümü "Tanrı ve Din" konusundaki ilk yükümlülüktür.

Bu yükümlülüğün ilk iki tümcesi, 1723 tarihli temel yasadaki gibidir. Sonrası değişiktir. Ahiman Rezon'un Katolik mezhebinin inanç ilkelerine ödün verir nitelikteki vurgulamalarının yerini bu kez Protestan inançları doğrultusundaki ilkeler almıştır.

"Bir Mason, ayrıcalığı ile Töresel Yasaya uymak zorundadır. Eğer o SANAT'ı iyi anlıyorsa asla bir budala Tanrıtanımaz olmayacak, ne de din ile ilişkisiz bir Özgür Düşünceci olacaktır. Tüm insanlar arasında o, Tanrı'nın İnsandan başka türlü gördüğünü daha iyi anlamak durumundadır. Çünkü insan dış görünüşe bakar, oysa Tanrı kalbi görür. Bundan ötürü bir mason, özgür olarak vicdanının buyruklarına karşı bir tutum takınmamaya yönelmek zorundadır. Bir insanın inandığı din ya da mezhep ne olursa olsun, o Tarikatın dışında bırakılmaz; yeter ki Yerlerin ve Göklerin Şanlı ULU MİMARI'na inansın ve töresel doğruluğun kutsal görevlerini yerine getirsin.

Masonlar, kardeşlik sevgisinin sağlam bağları içinde her inançtaki erdemli kişilerle birleşir; onlara, İnsanlığın kusurlarını görmeleri sevecenlikle anlatılır ve kendi tutumlarını temiz tutmaya çaba göstererek benimsedikleri özel ve yüce inancın üstünlüğü gösterilir. Böylece Masonluk, birbirlerine her zaman yabancı kalmaktan başka çıkar yol bulamayacak olan iyilik ve mertlik dolu insanlar arasında mutlu dostluk bağları kurulması için uygun bir ortam ve birleşim merkezi olur."

İngiltere Birleşik Büyük Locası'nın, yukarıda yalnızca birinci yükümlülüğünün verilmesiyle yetinilmiş olan 1815 tarihli temel yasası günümüzde de yürürlüğünü ve geçerliliğini korumaktadır.

Bu temel yasayı benimseyenler, Masonluğun 1723 tarihli özgün temel yasasını, bir tarihsel anı ya da belge olarak nitelendirir. James Anderson'un gerek 1723 gerekse 1738 tarihli çalışmalarını o günün ortam ve koşullarını göz önünde tutarak kutlamakla birlikte, bunların "ilkel" olmaktan öteye gidemediğini, günümüzde hiçbir geçerli yönünün kalmadığını söyleyebilme gözüpekliğini gösterebilenler de vardır.

İngiltere Birleşik Büyük Locası'nın temel yasasının kendinden önceki temel yasalara oranla en önemli üstünlüğü, artık Operatif Masonluk diye bir şeyden hiç söz etmemesidir.

Fransa Büyük Doğusu'nun Temel Yasası

Fransa Büyük Doğusu (Fr: Grand Orient de France), 19. yüzyıl ortalarına kadar 1723 tarihli temel yasanın en ateşli savunucularından biri oldu. Ancak bu arada kimi Fransız masonlar temel yasanın özellikle birinci yükümlülüğü üzerinde âdeta "demagoji" olarak nitelenebilecek türde yorumlar yapıyorlardı. Örneğin temel yasa bir masonun budala bir tanrıtanımaz olamayacağını belirtiyordu; demek ki bir mason "akıllı ve bilinçli bir ateist" olabilirdi.

Bu tür spekülasyonlar, Masonluğun temel yasasının dinsel ya da inançsal ağırlıklı bir görüş ve eğilimle değerlendirilip yorumlanması kadar sakıncalı görülüyordu. Dinsel ya da inançsal yorum, eğilim ve değerlendirme farkları, masonlar arasında sürtüşmelere yol açmaktan başka hiçbir işe yaramıyor, bu durum da açıkça Masonluğun evrensel amacını zedeliyordu.

Öte yandan Fransa Büyük Doğusu da artık geçerlilikleri ve uygulanabilirlikleri kalmamış olup sadece birtakım zorlamalarla simgesel yorumları yapılabilen eskiden kalma operatif öğelerin temel yasadan çıkarılması, İngiltere Birleşik Büyük Locası'nın yapmış olduğu gibi Masonluğun temel yasasına tümüyle spekülatif ve çağdaş bir nitelik kazandırılması gerektiğini benimsiyordu.

Fransa Büyük Doğusu bu yaklaşımını ilk kez 1849 yılında açıkça ortaya koydu. Ancak, temel yasadaki her bir dinsel ya da inançsal öğenin ayıklanıp çıkarılmasına 1865'de başlandı. 1877'de Fransa Büyük Doğusu'nun temel yasası artık son şeklini almıştı ama yayımlanıp yürürlüğe girmesi 1884 yılını buldu.

Bundan sonra da Fransa Büyük Doğusu'nun temel yasası üzerinde zaman zaman bazı düzeltmeler yapıldı. En son düzeltme tarihi 1971'dir. Bu temel yasanın artık 1723-1815 yılları arasında çeşitli değişikliklere uğratılmış olan özgün temel yasa ile hiçbir benzerliği kalmamıştır. Eğer özgün temel yasanın en önemli bölümü olan birinci yükümlülüğün bir karşılığı aranacak olursa, bunun yerine şöyle bir paragraf görülür:

"Masonluk, töresel eğitim ve dayanışma uygulamasıyla gerçeklerin araştırılmasını amaçlayan, kesinlikle insan sever, filozofik ve evrimsel bir kurumdur. Özdeksel ve tinsel gelişim, bireysel olgunlaşma ve insanlık toplumu için çalışır. İlkeleri, karşılıklı tolerans, bireyin hem başkalarına hem de kendisine saygısı ve mutlak bir vicdan özgürlüğüdür. Metafizik kavramlar üzerinde tüm üyelerinin kendilerine özgü bireysel değer yargıları bulunabileceği gerekçesiyle, her türlü dogmatik benimseyişi tümüyle reddeder. Bunun için de özdeyişi özgürlük, eşitlik, kardeşliktir."

Fransa Büyük Doğusu'nun temel yasası aslında tümüyle Fransız Masonluğu'na uygundur ama 1723 ve 1815 tarihli temel yasalar gibi, dünya yüzünde Fransa dışındaki birçok mason obediyansı tarafından da benimsenmiştir.

Kapsamı böyle olunca Fransa Büyük Doğusu'nun temel yasasının Masonlukta 1723 yılından bu yana düzenlenmiş temel yasalardan herhangi birinin çağdaş bir yaklaşımla değiştirilmişlerinden biri olduğu söylenemez. Bir diğer deyişle bu temel yasa artık bir değişiklik değil, tümüyle bir yeni düzenlemedir.

Sonuç

Kimi masonik yazarların ve bazı mason kuruluşlarının benimseyişi uyarınca, Masonluğun temel yasasının hiçbir zaman ve hiçbir kişi ya da kurum tarafından değişikliğe uğratılamaz.

Bu görüşün yanlışlığı açıkça ortadadır: Temel yasa ilk kez yürürlüğe girdiği 1723 tarihinden bu yana birçok değişikliğe uğratılmıştır. Bundan sonra da çağın gerekleri ve gereksinmeleri uyarınca değiştirilebilir.

Eğer temel yasa 18. yüzyıl başlarında değil de günümüze çok daha yakın bir tarihte ilk kez oluşturulsaydı, gerek görünümü gerekse kapsamı çok daha farklı olurdu.

Eğer bugün bir temel yasa yeni baştan ve hiçbir etki altında kalınmaksızın hazırlanarak yürürlüğe konsa; üstelik tüm Dünya Masonluğu'nca içtenlikle ve oy birliğiyle benimsense, bu öncekilerden hiç kuşkusuz çok farklı olacak temel yasanın yakında yine değişikliğe uğratılması gerekebilir.

Evrende devinme sürdükçe, Masonluğun bir temel yasası olacaksa bunun hiç değiştirilmeksizin kalması olanaksızdır.

KAYNAKÇA

AYFER, Murat Özgen
MASON SÖZLÜĞÜ
İstanbul, 1988

CARTER, E.H. ve MEARS, R.A.F.
HISTORY OF BRITAIN
Oxford, 1960

CLEGG, Robert I.
MACKEY'S REVISED ENCYCLOPEDIA OF FREEMASONRY
New York, 1966

COIL, Henry Wilson
COIL'S MASONIC ENCYCLOPEDIA
New York, 1961

DURU, Muhittin Celal
ANDERSON VE KİTABI
İstanbul, 1956

GOULD, Robert F.
THE CONCISE HISTORY OF FREEMASONRY
London, 1920

Kitab-ı Mukaddes Cemiyeti
KITAB-I MUKADDES
İstanbul, 1941

LIGOU, Daniel
DICTIONAIRE UNIVERSEL DE LA FRANC-MAÇONNERIE
Paris, 1974

ROBINSON, David
CONCORDANCE TO THE GOOD NEWS-BIBLE
Swindon, 1976

VIBERT, Lionel
ANDERSON'S CONSTITUTIONS OF 1723
(Little Masonic Library-Volume I) Kingsport, 1946